

управляли людьми з метою зробити їх щасливими і реалізували мрії про Утопію. Д. Дідро, енциклопедист Французького Просвітництва з повагою писав про суспільно-державні стосунки які здобули єзуїти [10, с. 96].

Ми маємо сучасні приклади інших держав які в останньому столітті незважаючи на величезну концентрацію здобутих знань знаходяться у пошуку гармонії людини з державою та природою (збереженні та відновленні природних середовищ). Але ми маємо і історичний досвід гармонійних суспільно-державних стосунків, тобто коли людина була забезпечена усім необхідним, відчувала себе захищеною та почувалась вільною, при цьому працюючи на своє та загальносуспільне благо. Стосовно ж того що приклад єзуїтів, історично, має утопічний характер розвитку, то реалізувавши утопічні ідеї така державність (з перекладу на давньогрецьку мову як зазначалося, що має два варіанти перекладу утопії), асоціюється із переходом з одного з варіантів перекладу – «місія якого немає», до іншого – «благословенної країни».

Висновок. Підсумовуючи юридичну складову політичної свободи виходить, що свобода підпорядкована закону тому, що закон є дією (інструкцією дії) свободи на практиці, та захист громадян від свавілля інших. Звідси, чим кращі закони існують в державі тим більше свободи мають її громадяни.

Список використаних джерел

1. Скрипнюк О. Права та свободи людини в конституційній системі України (частина перша) / О. Скрипнюк // Публічне право. Науково-практичний юридичний журнал. – 2011. – №4. – С.6–14.
2. Солових В. П. Правова держава і класична (адміністративна) модель державного управління: формування та взаємодія / В. П. Солових // Теорія та практика державного управління. Збірник наукових праць. – 2009. – Вип.2 (25) – С.3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2009_2_7
3. Ряшко В. І. Діалектика взаємозв'язку держави і громадянського суспільства у «Філософії права» Г. Гегеля / В. І. Ряшко, О. В. Ряшко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична. – 2013. – Вип.4. – С.505–514.
4. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Юридична_професія_у_США
5. Чепульченко Т. О. Правова держава як гарант дотримання основних демократичних принципів та прав людини у суспільстві / Т. О. Чепульченко // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право. – 2012. – №2. – С.110–114.
6. Тимощенко В. Держава як гарант свободи людини (з історії політичної і правової думки) / В. Тимощенко // Наукові записки. Т.26: Юридичні науки / Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія»; [Редкол. тем. вип. Козюбра М. І. та ін.; упоряд.: Козюбра М. І., Александрова Н. В.]. – К.: Києво-Могилянська академія, 2004. – С.85–87.
7. Гегель Г. В. Ф. Філософія права / Г. В. Ф. Гегель [пер. с нем. Б. Г. Столпнера, М. И. Левинной]. – М.: Мысль, 1990. – 525 с.
8. Локк Дж. Сочинения: В 3 т. / Джон Локк. – М.: Мысль, 1988. – Т.3.
9. Монтеск'є Ш. Л. О духе законов / Шарль Луи Монтеск'є. – М.: Мысль, 1999. – 672 с.
10. Орленко В. Еволюція прав і свобод людини / В. Орленко, Л. Орленко // Право, законодавство, юридична практика. Вісник КНТЕУ. – 2011. – №3. – С.89–100.

References

1. Skrypnyuk O. Prava ta svobody ljudyny v konstytucijnij systemi Ukrainy (chastyna persha) / O. Skrypnyuk // Publichne pravo. Naukovo-praktychnyj jurydychnyj zhurnal. – 2011. – №4. – С.6–14.
2. Solovyh V. P. Pravova derzhava i klasychna (administrativna) model' derzhavnogo upravlinnja: formuvannja ta vzajemovplyv / V. P. Solovyh // Teorija ta praktyka derzhavnogo upravlinnja. Zbirnyk naukovykh prac'. – 2009. – Vyp.2 (25) – С.3. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2009_2_7

3. Rjashko V. I. Dialektyka vzajemovz'jazku derzhavy i gromadjans'kogo suspil'stva u «Filosofii' prava» G. Gegelja / V. I. Rjashko, O. V. Rjashko // Naukovyj visnyk L'vivs'kogo derzhavnogo universytetu vnutrishnih sprav. serija jurydychna. – 2013. – Vyp.4. – С.505–514.

4. Vikipedija [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: https://uk.wikipedia.org/wiki/Jurydychna_profesija_u_SSHA

5. Chepul'chenko T. O. Pravova derzhava jak garant dotrymannja osnovnyh demokratychnykh pryncypiv ta prav ljudyny u suspil'stvi / T. O. Chepul'chenko // Visnyk Nacional'nogo tehničnogo universytetu Ukraïny «Kyïvs'kyj politehničnyj instytut». Politologija. Sociologija. Pravo. – 2012. – №2. – С.110–114.

6. Tymoshenko V. Derzhava jak garant svobody ljudyny (z istorii' politychnoi' i pravovoi' dumky) / V. Tymoshenko // Naukovi zapysky. T.26: Jurydychni nauky / Nac. un-t «Kyjevo-Mogylyans'ka akademija»; [Redkol. tem. vyp. Kozjubra M. I. ta in.; uporjad.: Kozjubra M. I., Aleksandrova N. V.]. – K.: Kyjevo-Mogylyans'ka akademija, 2004. – С.85–87.

7. Gegel' G. V. F. Filosofija prava / G. V. F. Gegel' [per. s nem. B. G. Stolpnera, M. I. Levinoj]. – M.: Mysl', 1990. – 525 s.

8. Lокk Dzh. Sochinenija: V 3 t. / Dzhon Lокk. – M.: Mysl', 1988. – Т.3.

9. Montesk'e Sh. L. O duhe zakonov / Sharl' Lui Montesk'e. – M.: Mysl', 1999. – 672 s.

10. Orlenko V. Evolucija prav i svobod ljudyny / V. Orlenko, L. Orlenko // Pravo, zakonodavstvo, jurydychna praktyka. Visnyk KNTU. – 2011. – №3. – С.89–100.

Sklyar O. Yu., competitor of the Department of Political Science Faculty of Philosophy, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), olegsklyar@ukr.net

Political freedom in the context of legal relations and modernity

Civil and political rights always walk alongside of each other. The law is a legislation of any country. In the given work the correlation of today's laws and political freedom is considered.

Keywords: political freedom, legislation, law.

* * *

УДК 327.7

Смокова Г. І.,
аспірантка кафедри політології та державного управління, Донецький національний університет (Україна, Вінниця), annabella1717@gmail.com

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ЦІННІСНИХ ЗАСАД ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Початок третього тисячоліття ознаменував прихід нового постіндустріального, постмодерністського етапу розвитку суспільства. Його характерна риса – криза цінностей та становлення більш складних соціально-політичних відносин, що потребують оновлення існуючого ладу буття та морально-етичного киталту, на якому вони базуються. Враховуючи головний принцип успішного транзиту деяких пострадянських країн – будівництво демократії «знизу», принциповим для вітчизняного державного управління є розкриття аксіологічних засад функціонування інститутів влади, які формують основу громадянського суспільства, його ціннісну свідомість. Якщо влада не відповідає ціннісним засадам суспільства, вона знецінюється в очах соціуму й перетворюється на руйнівну силу, яка згодом може спровокувати появлення вибухового протестного потенціалу та відкат до авторитаризму. Таким чином, мета даної статті – дослідити основні теоретичні підходи до вивчення ціннісних засад політичної діяльності, які дають змогу з'ясувати значення аксіологічного чинника в політиці.

Ключові слова: постмодернізм, життєві цінності, політичні цінності, перехідні системи, політична культура.

Україна зараз переживає досить складні часи, коли комплекс соціально-політичних проблем ускладнюється й культурною кризою, яка призводить до деградації суспільства та розмиття ціннісних орієнтацій. Відсутність духовного потенціалу нації має, як наслідок, руйнування державності, втрати того фундаменту, що об'єднує спільноти на моральному рівні – відчуття єдності. Тому, саме нові універсальні вартості мають остаточно закріпити поступ демократичного державотворення в

країнах колишнього СРСР. Адже основною суперечністю у становленні європейського світогляду в Україні є домінування цінностей політичного характеру над громадянськими, що й гальмує перехідний процес, злам старої «совкової» системи як на загальнодержавному рівні, так й на рівні мислення окремих індивідів. Саме в цьому вбачається значимість даної теми.

Актуальність представленого у дослідженні наукового бачення категорії «цінність» продиктована також ступенем наукової розробки цього явища. Саме поняття «цінності» тривалий час є предметним колом досліджень з філософії, аксіології, соціології, політології, психології та інших наук, де вона розглядається як важливий фактор інтеграції соціально-гуманітарного знання, в якому методологічні та концептуальні аспекти аналізу (в тому числі системи політичних цінностей), надзвичайно різноманітні й суперечливі. Тому, єдиного наукового підходу до визначення терміну «цінність» в гуманітарних науках поки що не вироблено. Віддаючи належне дослідженням вітчизняних і зарубіжних вчених, необхідно визнати, що у науковій літературі частіше подається фрагментарний аналіз різних аспектів формування політичних цінностей в їх прикладному вимірі, тоді як вивчення теоретичних основ цього явища залишається недостатньо вивченим. Також необхідно підкреслити, що в дослідженнях політичних цінностей відсутнє системне бачення процесів формування, трансформації та еволюції цінностей. Тому, однією з головних задач представленого дослідження є спроба провести систематизацію теоретичних підходів щодо процесів створення цілісної концепції політичних цінностей у сучасному соціумі.

Мета статті – дослідити основні теоретичні підходи до вивчення ціннісних засад політичної діяльності.

Задля вирішення поставленої мети дослідження нами був проаналізований процес формування поняття «політичні цінності» починаючи з другої половини ХХ століття, коли це явище остаточно оформилося в наукову категорію. Розглянувши напрацювання зарубіжних вчених, які приділяли особливу увагу даній проблематиці, слід відзначити таких політологів, як Г. Алмонд, Є. Багалов, О. Башкірова, С. Верба, К. Гаджієв, Г. Ділігенський, М. Доган, Р. Інглехарт, М. Карват, В. Лапкін, І. Лебедев, С. Ліпсет, В. Мілановський, В. Нойман, В. Пантін, Ю. Пивоваров, В. Рукавишніков, М. Фіннемор, Л. Халман, П. Естер та ін. Специфікою основних досліджень політичних цінностей є те, що в них відбувається звернення до аналізу політичної культури або політичної свідомості.

Останнім часом досить інтенсивно система політичних цінностей, особливо процес її трансформації, досліджується в українській політичній науці. Найбільш помітний внесок у їх вивчення зробили такі вітчизняні фахівці, як В. Бебик, О. Білій, Е. Гансова, М. Головатий, Є. Головаха, А. Горбань, Н. Костенко, М. Міщенко, В. Оссовський, Н. Паніна, І. Попова, В. Романов, А. Ручка, О. Яременко та ін. Наступна група дослідників В. Буцєвицький, О. Клименко, В. Корнієнко, М. Лукашевич, С. Макеєв, І. Поліщук, В. Ребало, Б. Цимбалістий, А. Чердиченко звертається до ціннісної проблематики у процесі дослідження політичної культури та політичної соціалізації. Процес становлення політичної системи суспільства перехідного типу, структур громадянського суспільства та місця

політичних цінностей у їх розвитку розкриваються у роботах В. Горбатенка, В. Кременя, М. Михальченка, В. Полохала, Ф. Рудича, М. Томенка, М. Шульги та ін. Виходячи з наведеного, можна дійти до висновку, що дослідження політичних цінностей приваблювало вчених меншою мірою, ніж проблема цінностей як таких. Іноді навіть заперечувалося саме поняття «політичні цінності», натомість пропонувалося вести мову про місце цінностей у політиці в контексті політичної культури або специфіки політичної соціалізації, що на наш погляд не повною мірою відображає названу наукову категорію.

Як відомо, політична наука відокремилася від філософії, а отже, дуже доречним буде проаналізувати становлення аксіологічної тематики з філософської позиції, яка почалася ще в античні часи. Варто зазначити, що буття та цінності у момент зародження вчення про світ вартостей були єдині, нерозділені явища. Так, Платон вважав, що знання цінностей та їх реалізація у реальному житті – це одне й те саме [1, с. 73]. Його учень, Аристотель, навпаки, додержувався думки, що реальна поведінка і певний набір цінностей не мають прямої залежності в контексті діяльності індивіда, бо найвищими цінностями в Аристотеля були істина, мудрість та моральність [2, с. 286, 300].

Представник німецької класичної філософії І. Кант також приділяв увагу вивченню цінностей. Він в своїй праці «Критика здатності судження» [3, с. 127–224] розглядає цінності як вимоги, які знаходять своє відображення у цілях, що індивід ставить перед собою. Таке сприйняття світу заклало початок особливої філософської уваги до аксіологічних засад людської діяльності.

Основний теоретичний фундамент вивчення цінностей був закладений працями соціологів та філософів ХІХ–ХХ ст. Значимий внесок в розвиток аксіологічної складової зробив Рудольф Герман Лотце, який вперше визначив цінність як окрему складову суспільного буття у своїй праці «Мікрокосмос» [4, с. 266–413]. У розумінні світу цінностей він виходить з Канта, у якого постановка цілей залежить від сукупності цінностей, що складають світогляд людини. Подальші розробки велися представниками неокантіанства – В. Віндельбантом та Г. Ріккертом, які розглядали аксіологічний аспект як апіорний, трансцендентний та загальнозначимий. Згідно з точкою зору Віндельбанда, цінності – це ціль, до якої прагнуть заради неї самої, а не задля матеріального інтересу, тобто, аксіологічна основа являє собою ідеал, що міститься у трансцендентальній свідомості [5, с. 248–261]. Схожої думки дотримувався Генріх Ріккерт, що висвітлював проблему цінностей скрізь призму індивідуальних відмінностей, які формують сутність та унікальність особистості. Філософ підкреслює надсуб'єктивний характер цінностей, вбачаючи їх основою буття, пізнання та людської діяльності [6, с. 84–89].

Апелюючи до філософського розуміння аксіологічного чинника, варто виділити, на наш погляд, роботу відомого психоаналітика Е. Фромма «Втеча від свободи», де автор вищими цінностями гуманістичної етики вважав любов до себе і утвердження свого істинного людського «Я», знаходимого в процесі самопізнання. «Неможливо зрозуміти людину в його емоційних і ментальних порушеннях, – пише Еріх Фромм, – без розуміння природи ціннісних і моральних конфліктів». В якості базової опозиції книги Е. Фромм використовує

протиставлення авторитарної і гуманістичної етики. У авторитарній етиці джерелом норм і цінностей виступає зовнішній по відношенню до самої людини авторитет, в гуманістичній етиці людина сама творить для себе норми, сама їх регулює і дотримується. Але дослідник наголошує на існуванні парадоксу вільного розвитку особистості, який заключається в тому, що процес індивідуалізації людини проходить у певних історичних і соціально-психологічних умовах, які можуть цьому процесу сприяти або перешкоджати. У несприятливих умовах процес індивідуалізації пов'язаний з переживаннями самотності, ізольованості, тривоги і безпорадності, що перетворює свободу в тяжкий тягар і викликає бажання позбавитися від неї. Однак втеча від свободи, здійснювана тим чи іншим способом, в кінцевому результаті не приводить людину до благополуччя.

Е. Фромм бачить і інший, альтернативний шлях, що не приводить до нерозв'язних конфліктів, – шлях продуктивних і спонтанних зв'язків людини з іншими людьми, заснований на любові і творчій праці [18, с. 76].

У соціально-політичній сфері проблема цінностей займає особливе місце у зв'язку з поширеним тлумаченням культури як сукупності цінностей певного суспільства за конкретний проміжок часу. Отже, проаналізуємо роль та місце аксіологічного чинника в політичній культурі. Мислителем, що стояв у джерелі ціннісного підходу до політичної культури є Макс Вебер. Він вважав, що поведінка людини орієнтована на ті або інші культурні цінності суспільства, які є загальнозначущими у відповідній історичній епосі [7, с. 92–123]. Т. Парсонс обстоював точку зору, згідно з якою будь-яка зміна, трансформація суспільства і, тим більше радикальна зміна суспільно-політичної парадигми, залежать від характеру та динаміки домінуючих цінностей. Розмивання ціннісної системи підриває стійкість суспільної моделі. Її розпад призводить до трансформації суспільства, формуванню нового соціального порядку, заснованого на іншій системі цінностей, адекватної до нових умов і устремління соціуму. Таке розуміння проблеми часто використовується дослідниками в якості пояснювальної схеми при аналізі причин краху радянської тоталітарної системи, яка протягом тривалого часу була монолітом, що базувалася на цілісній марксистсько-ленінській ідеології і специфічній системі цінностей. На думку вченого, стабільний політичний розвиток забезпечується загальною системою цінностей, яка регулює поведінку людей у суспільстві. У своїй відомій праці «Система сучасних суспільств» Парсонс вказує на те, що американська культура пов'язана з ліберально-демократичними цінностями. Саме вони створили новий тип соціуму, де суспільний порядок досягається не силою примусу, а ієрархією цінностей та задоволенням потреб [8, с. 141–153]. Серед сучасних представників ціннісного підходу слід виділити Р. Інглхарта, який у 1990 році виступив з працею, присвяченою зміні норм та цінностям у розвинених демократичних країнах. Він зауважив, що процес переходу до постіндустріального суспільства призводить до радикальної трансформації базових цінностей. Цінності виживання, що грали раніше ключову роль, поступово замінюються цінностями самовираження, такими, як прагнення до незалежності, свободи вибору і творчої самореалізації. Причина цих перетворень криється у зміцненні безпеки індивідів,

як економічної, так і фізичної, у міру підвищення економічного благополуччя країн [9, с. 12–19].

Досить вагомий внесок у дослідження аксіологічних основ політичної діяльності соціуму зробив відомий французький соціолог П'єр Бурдьє. Центральні ідеї його теоретичної концепції – соціальний простір, поле, культурний і соціальний капітал, габітус. На його думку, місце і роль агента в цьому просторі зумовлює економічний капітал, що може виступати як культурний, соціальний та символічний. Передумовою габітусу є об'єктивні, існуючі незалежно від волі і свідомості індивідів, структури, які впливають на соціальні практики, сприйняття і свідомість агентів. Ці структури породжують уявлення індивідів. Разом з тим агенти, будучи спочатку активними, постійно змінюють соціальну реальність. Габітус включає в себе сукупність диспозицій – моделей сприйняття і дій, які індивід набуває в процесі соціалізації, інкорпорує сукупність способів мислення, почуттів і дій. Ці диспозиції володіють стійкістю [10].

Визначені нами концепції та структурованість дозволяють розглянути аксіологічний аспект з різних сторін й тому доповнюють одна одну. Політична культура як частина людської культури може змінюватися під впливом мінливості системи вартостей. Вона має основні (базові) елементи та другорядні. Фундаментальні ціннісні засади дуже важко піддаються трансформаціям, коли додаткові елементи культури мінливі за певних обставин (період суспільно-економічної кризи, краху політичного режиму тощо).

Таким чином, інтересам та потребам сучасної людини відповідає демократичний режим. Глобальним політичним трендом сьогодення є перехід недемократичних держав до демократії, відомий як модернізація, демократичний транзит або демократизація. Більшість теорій демократичного державотворення базуються на обов'язковій передумові ціннісного єднання суспільства – демократичної консолідації, що виступає ціннісним базисом та каталізатором демократичного транзиту. Якщо звернутися до практики західних країн у становленні демократичного режиму, варто виділити базові життєві вартості, які складають основу ментальності суспільства. Для цього доцільно звернутися до напрацювань ізраїльського соціопсихолога Шолома Шварца, який досліджував мінливість цінностей в культурах через трансформацію життєвих потреб особистості. Під «вартостями» Шварц розумів потреби, що мають пряму залежність від менталітету, середовища перебування конкретного соціуму. Грунтуючись на великому літературному матеріалі і проведених емпіричних дослідженнях, Шолом виділяє десять основних мотиваційних типів, що уявляють собою базові, універсальні типи цінностей. При цьому кожному з них відповідає певна основна мотиваційна мета:

1. Саморегуляція. Мотиваційна мета – незалежність думок і дій (вибір, творчість, дослідження), які диктуються потребою індивіда бути автономним і незалежним [11, р. 478].

2. Стимулювання (заохочення, повнота життєвих відчуттів). Мотиваційна мета – новизна і змагання в житті, необхідні для підтримки оптимального рівня активності організму [11, р. 492].

3. Гедонізм. Мотиваційна мета – отримання задоволень, чуттєвих насолод, біологічних потреб [11, р. 470].

4. Досягнення. Мотиваційна мета – орієнтація на особистий успіх і соціальне схвалення за допомогою проявів компетентності та використання загально-визнаних культурних стандартів [11, р. 473].

5. Влада. Мотиваційна мета – отримання соціального статусу, престижу і панування над людьми. Цей мотиваційний тип відрізняється від попереднього тим, що спрямований на прагнення панувати в межах загальної соціальної системи, а не в конкретній взаємодії [11, р. 467].

6. Безпека. Мотиваційна мета – підтримка стабільності, безпеки і гармонії суспільства, сім'ї та самого індивіда. Вона впливає з основних індивідуальних і групових потреб [11, р. 468].

7. Конформність. Мотиваційна мета – обмеження дій і спонукань, що завдають шкоди іншим або порушують соціальні очікування і норми. Виводиться з потреб як груп – у стабільності та самозбереженні, так і особистості – у встановленні взаємодії з іншими людьми [11, р. 475].

8. Традиція. Мотиваційна мета – повага і підтримка звичаїв, прийняття і визнання ідей, існуючих в певній культурі і релігії. Традиційна поведінка стає символом солідарності групи, виразом унікальності її світу і передбачуваним гарантом виживання [11, р. 485].

9. Доброзичливість (прихильність). Мотиваційна мета – підтримка і підвищення добробуту людей, з якими людина перебуває в постійному контакті і має особисті стосунки. Вона виводиться з потреби в позитивній взаємодії з іншими для того, щоб сприяти добробуту групи, а також в афіліації [11, р. 471].

10. Універсалізм. Мотиваційна мета – розуміння, вдячність, терпимість і підтримання благоденства всіх людей і природи, загалом – забезпечення можливості задоволення всіх універсальних потреб. Цей тип не був виведений апіорі з останніх, а виявлений емпіричним шляхом в дослідженнях цінностей [11, р. 495].

З проведеного дослідження можна зробити певні висновки, а саме:

– У ціннісній основі європейців превалюють самостійність, бажання самореалізуватися як спеціаліст та особистість, гедонізм, доброзичливість;

– У меншій мірі громадяни країн Західної Європи цінують конформність, владу та багатство, традиції.

У теорії Ш. Шварца розглянуті також динамічні відносини між цінностями. На його думку, всі мотиваційні типи, а отже і всі цінності особистості можуть перебувати у відносинах сумісності або протиставлення, що в кінцевому рахунку визначається належністю до певного типу. Їх взаємостосунки утворюють структуру цінностей особистості або групи. Сама логіка зв'язку між ними виводиться дослідником з відносин між тенденціями (мотивами) поведінки і узгодженими з ними поведінковими актами. Кожному мотиваційному типу відповідають цілі, що визначають прагнення людини, а прагненням, своєю чергою – певні дії, які можуть бути сумісними або суперечити одна одній [11, р. 494]. Таким чином, відносини між цінностями задають схему поведінки людини і визначають її стратегію.

Взагалі, історія трансформації масової свідомості в бік постматеріальних цінностей почалася ще після Другої Світової, коли «мода» на держави добробуду, стрімко розгорнулася на країни Західної Європи.

Відносно рівномірний розподіл благ внаслідок економічного зростання вкореніло в масовій свідомості почуття екзистенціальної безпеки, змінення життєвих пріоритетів з цінностей достатка на цінності якісного життя, самореалізації, інтелектуального та естетичного задоволення. Описані постматеріальні цінності припускають пошук кожною людиною свого «місця під Сонцем» не в межах певної соціальної ієрархії, а більш автономно та іноваційно. В такому становищі західне суспільство стикається з небезпекою атрофії форм суспільно-політичних активності, з поглибленням індивідів у своє «Я».

Проаналізувавши різноманіття підходів до вивчення аксіологічних основ політичної діяльності, можна констатувати, що ціннісна основа будь-якого суспільства – досить складне, многогранне явище, яке задля об'єктивної оцінки, краще роздивлятися з різних підходів. Головною об'єднуючою ланкою багатьох напрямків дослідження цієї проблеми є мінливість ціннісного чинника в залежності від часу, простору та середовища перебування певного соціуму. Сукупність життєвих цінностей, їх систематизація складають основу менталітета суспільства, який формується протягом довгого культурного часу та має тенденцію до дуже повільної трансформації масової свідомості.

Концептуальний аналіз терміна «цінність» показав, що значення даного поняття має безліч смислових відтінків, і це в значній мірі обумовлено історією походження і застосування цього терміна в залежності від історико-соціальних тенденцій, що відбуваються в науці, політиці та суспільстві в цілому [12].

Очевидно, що таке розуміння проблеми може стати значним інтересом, оскільки цінності роблять визначальний вплив на політичний процес. Будучи інтегративною основою соціуму, цінності не тільки оформляють політичну організацію суспільства, але й визначають пріоритети в політиці та стратегії їх досягнення. Цілісна і стабільна система цінностей є найважливішою умовою стійкості політичної системи будь-якого суспільства. Коли їх єдність слабшає або її взагалі не існує, в принципі наявна ситуація перманентної конфронтації, яка підриває стабільність політичної системи.

І тим не менше, незважаючи на існування такої визнаної позиції, слід зазначити, що проблема цінностей в політичній теорії та філософії представлена досить односторонньо і явно недостатньо. У більшості досліджень життєві цінності використовувалися швидше як інструмент, як щось вторинне для прояснення інших проблемних комплексів політичної теорії. Зокрема, при вивченні теорії політичної культури або її особливостей, аналізуючи проблеми політичної участі, автори акцентують увагу на конкретних політичних цінностях тих чи інших соціальних груп, не ставлячи перед собою завдання рефлексії цього феномена в сукупності його складових, ігноруючи його дійсну роль в якості направляючого елемента політики, інтегративної основи соціуму.

Людина така, які його цінності, устремління, інтереси, мотиви поведінки. Ціннісне ставлення виражає саму суть буття людини в світі, воно розкриває, що є для мене світ і, отже, що є я. Людина може успішно працювати і швидко просуватися в пізнанні, але його індивідуальна сутність при цьому буде прихована за безліччю ланок. Ціннісне

ставлення – це гранична підстава не якогось окремого виду діяльності, а самого людського життя взагалі. Звідси ціннісний (аксіологічний) підхід є найважливішим способом розкриття природи людини.

Таким чином, можна дійти наступних висновків: по–перше, виходячи з наведеного, індивід сприймає навколишню дійсність через призму своїх морально–чуттєвих й життєвих установок, завдяки цьому одні властивості і сторони світу ніби укрупнюються, стають більш яскравими, привабливими, інші, навпаки, йдуть у тінь. Той зріз соціокультурної реальності, який висвічується у сприйнятті та переживанні світу за допомогою названих установок, являє собою свого роду ціннісну нішу, в якій живе та чи інша людська особистість чи соціальна група. Цінності певним чином структурують, організують наше сприйняття світу, задають спосіб його переживання. По–друге, уточнюючи поняття цінності у сучасному політико–філософському аспекті, варто зазначити, що вона являє собою інваріант, що лежить у основі нескінченного розмаїття проявів життя особистості, в основі цілей, інтересів, вчинків, мотивів. Цінність є структура, яка, зрозуміло, включає в себе мету, емоційну спрямованість, зацікавленість, але кожен з цих психічних феноменів сам по собі може і не бути пов'язаний з цінністю безпосередньо. Мета може бути випадковою, зацікавленість – чисто зовнішньою. Цінність виникає тоді, коли все це освітлено глибинним особистісним змістом. Таким сенсом може бути творчість, слава, почуття соціальної справедливості, честь, прагнення до влади, чуттєві насолоди, матеріальне багатство тощо.

Підсумовуючи наведене, можна стверджувати, що Україна в сучасних умовах трансформаційного розвитку найбільше потребує ціннісного єднання, оскільки за цивілізаційного підходу є «розірваною країною». Це пояснюється тим, що понад 400 років Правобережна Україна існувала у складі європейських держав, вбираючи в себе державно–управлінські традиції, засновані на цінностях католицизму й протестантизму. Стільки ж часу жителі Лівобережної частини знаходилися у складі Російської імперії з її колективістським етатизмом, владоцентризмом та культом смирення. Вирішення проблеми «Сходу–Заходу» можливе лише на основі ціннісного діалогу, де замість придушення громадської думки державною адміністративною машиною встановлюється толерантний діалог з власними громадянами, а замість нав'язування пропагандистських кліше відбувається пошук компромісів. Тому, стратегічним завданням та перспективою Української держави у фокусі «діалогу цивілізацій» є перетворення на своєрідний «місток конвергенції» двох історичних цивілізацій. Саме вивченню названого аспекту й будуть присвячені наші наступні наукові розробки.

Список використаних джерел

1. Лосев А. Жизненный и творческий путь Платона. Вступительная статья к сочинениям Платона / А. Лосев. – М.: Мысль, 1990. – Т. I. – 860 с.
2. Доватур А. И. Аристотель / Доватур А. И. Соч.: в 4 т. – М.: Мысль, 1975–1983. – Т.4. – 830 с.
3. Кант И. Критика способности суждения / И. Кант. Соч.: в 6 т. – М., 1964. – Т.2. – 564 с.
4. Леббок Дж. Радости жизни. Микрокосмос / Дж. Леббок Г. Лотце. – Мн.: БелЭн, 2006. – 430 с.
5. Виндельбанд В. Что такое философия? / В. Виндельбанд // Избранное: Дух и история / Прелюдии. – М.: Юрист, 1995. – 687 с.

6. Риккерт Г. О системе ценностей / Г. Риккерт. – М., 1914. – 365 с.
7. Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма / М. Вебер // Избранные произведения. – М.: Прогресс, 1990. – 347 с.
8. Парсонс Т. Система современных обществ / Т. Парсонс. – М.: Аспект–Пресс, 1998. – 270 с.
9. Инглхарт Р. Постмодерн: меняющиеся ценности и изменяющиеся общества / Р. Инглхарт // Полис. – 1997. – №4. – С.6–32.
10. Бурдьё П. Некоторые свойства полей / П. Бурдьё [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://bourdieu.narod.ru/bourdieu/proprietes de3champs.htm>
11. Schwartz S. Value consensus and importance. A Cross–National Study / S. Schwartz, G. Sagie // Journal of cross–cultural psychology. – 2000. – Vol.31. – №4. – P.465–497.
12. Reber A. S. The penguin dictionary of psychology // Harmondsworth. – 1985. – 831 p.
13. Гуревич А. Я. Проблема ментальностей в современной историографии / А. Я. Гуревич // Всеобщая история: дискуссии, новые подходы. – М.: Наука, 1989. – С.75–76.

References

1. Losev A. Zhiznennyj i tvorcheskij put' Platona. Vstupitel'naja stat'ja k sochinenijam Platona / A. Losev. – M.: Mysl', 1990. – T. I. – 860 s.
2. Dovatur A. I. Aristotel' / Dovatur A. I. Soch.: v 4 t. – M.: Mysl', 1975–1983. – T.4. – 830 s.
3. Kant I. Kritika sposobnosti suzhenija / I. Kant. Soch.: v 6 t. – M., 1964. – T.2. – 564 s.
4. Lebbok Dzh. Radosti zhizni. Mikrokosmos / Dzh. Lebbok G. Lotce. – Mn.: BelJen, 2006. – 430 s.
5. Vindel'band V. Chto takoe filosofija? / V. Vindel'band // Izbrannoe: Duh i istorija / Preljudii. – M.: Jurist, 1995. – 687 s.
6. Rikkert G. O sisteme cennostej / G. Rikkert. – M., 1914. – 365 s.
7. Veber M. Protestantskaja jetika i duh kapitalizma / M. Veber // Izbrannye proizvedenija. – M.: Progress, 1990. – 347 s.
8. Parsons T. Sistema sovremennyh obshhestv / T. Parsons. – M.: Aspekt–Press, 1998. – 270 s.
9. Inghart R. Postmodern: menjajushhiesja cennosti i izmenjajushhiesja obshhestva / R. Inghart // Polis. – 1997. – №4. – S.6–32.
10. Burd'e P. Nekotorye svojstva polej / P. Burd'e [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://bourdieu.narod.ru/bourdieu/proprietes de3champs.htm>
11. Schwartz S. Value consensus and importance. A Cross–National Study / S. Schwartz, G. Sagie // Journal of cross–cultural psychology. – 2000. – Vol.31. – №4. – P.465–497.
12. Reber A. S. The penguin dictionary of psychology // Harmondsworth. – 1985. – 831 p.
13. Gurevich A. Ja. Problema mental'nostej v sovremennoj istoriografii / A. Ja. Gurevich // Vseobshhaja istorija: diskussii, novye podhody. – M.: Nauka, 1989. – S.75–76.

Smokova H. I., PhD–student at the Department of Political Sciences and Public Administration of Donetsk National University (Ukraine, Vinnitsa), annabella1717@gmail.com

Conceptualisation of valuable foundation of political activity

Beginning of the third millennium marked arrival of a new postindustrial, postmodern stage of development of society. It's characteristic feature – crisis of values and formation of more difficult socio–political relations needing updating of the existing system of life with moral and ethical basis on which they are based. Considering the main principle of successful transit of some Post–Soviet countries – construction of democracy «from below», for domestic public administration disclosure of axiological bases of functioning of institutes of the power which form a basis of civil society, his valuable consciousness is basic. If the power does not answer valuable bases of society, it depreciates in the opinion of society and turns into the destructive force which can provoke emergence of explosive protest potential and kickback to authoritarianism subsequently. Thus, the purpose of this article – to investigate the main theoretical approaches to studying of valuable bases of political activity allowing to find out value of an axiological factor in policy.

Keywords: postmodern, vital values, political values, transitional systems, political culture.

***